1.10.2024

Kirkon Ulkomaanavun lausunto työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle asiasta VNS 4/2024 vp Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteko

Kirkon Ulkomaanapu kiittää työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaa mahdollisuudesta lausua kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteosta (VNS 4/2024 vp). Toivomme, että valiokunta kiinnittää lausunnossaan huomioita erityisesti seuraaviin kysymyksiin:

- Pandemian jäljet, ilmastokriisin ja luontokadon kiihtyminen, konfliktien lisääntyminen ja globaali elinkustannuskriisi lisäävät köyhyyttä ja epävakautta Euroopan lähialueilla. ”Monikriisi” vaikuttaa myös Suomeen ja vaatii panostuksia kansainvälisiin ratkaisuihin.

- Suomen kehitysyhteistyö kapenee ja työn painopiste siirtyy pois köyhyyden vähentämisestä ja vähiten kehittyneiden LDC-maiden tukemisesta – jotka ovat kaikkein haavoittuvimpia myös ilmastokriisin seurauksille.

- Koulutuspainopisteen jatkuminen on myönteistä erityisesti sukupuolten välisen tasa-arvon näkökulmasta. Painopisteen pitää kuitenkin näkyä myös Suomen antamassa humanitaarisessa avussa.

- Työhön ja yrittäjyyteen johtavaa koulutusta sekä opinto- ja uraohjausta, jotka tukevat Suomen koulutuspainopistettä ja ennen kaikkea kehittyvien maiden omaa taloudellista kehitystä.

- Kauppapolitiikka ja kehityspolitiikka halutaan tuoda yhteen, mutta kauppapolitiikkaa ei selonteossa käsitellä kestävän kehityksen näkökulmasta. On tärkeää kiinnittää huomiota kehittyvien maiden aseman vahvistamiseen ja kestävän kehityksen edistämiseen johdonmukaisesti kaikilla politiikanlohkoilla.

Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selontekoa on tärkeä lukea rinnakkain hallituksen ulko- ja turvallisuuspoliittisen UTP-selonteon kanssa. Kaupan ja kehityspolitiikan selonteko nojaa UTP-selonteon toimintaympäristöanalyysiin ja periaatteellisiin linjauksiin.

Globaali monikriisi edellyttää kansainvälisiä ratkaisuja

Monella mittarilla katsottuna maailmaa on viime vuosikymmenten aikana rakennettu parempaan suuntaan. Taloudellinen kehitys, panostukset julkisiin palveluihin ja osaltaan myös kehitysyhteistyö ovat onnistuneet. Äärimmäinen köyhyys on puolittunut, useampi tyttö käy koulua ja lapsikuolleisuus on vähentynyt.

Pitkä myönteisen inhimillisen kehityksen kausi näyttää kuitenkin päättyvän. **Pandemian jäljet, ilmastokriisin kiihtyminen ja Venäjän hyökkäyssodan vaikutukset lisäävät köyhyyttä ja epävakautta ympäri maailmaa – erityisesti Euroopan ympärillä.**

- Kestävän kehityksen SDG-tavoitteista vain 15 % ollaan saavuttamassa 2030 mennessä.
- 300 miljoonaa ihmistä tarvitsee humanitaarista apua tämän vuoden aikana.
- Ennätysmäärä ihmisiä (110 milj.) on joutunut pakenemaan kodistaan.
- Aseellisten konfliktien määrä maailmalla on kasvussa ja geopoliittiset jännitteet kasvavat.
- Ilmastonmuutoksen aiheuttamat riskit osuvat pahimmin muutenkin hauraisiin, matalan tulotason maihin (kuva).

INFORM Climate Change -työkalu kertoo ilmastoriskeistä. Tumman punaiseksi merkityt valtiot ovat suurimmassa vaarassa.

Kirkon Ulkomaanapu

1.10.2024

Vaarana Suomen kehitysyhteistyön kaventuminen

Suuret leikkaukset kehitysrahoitukseen tämän hallituskauden aikana kaventavat väistämättä Suomen kehityspolitiikkaa. **Suomen varsinaisen kehitysyhteistyön rahoitus tulee olemaan hallituskauden päättyessä jo 50 % matalampi kuin 10 vuotta sitten, ennen isojen leikkausten alkua. Suomen kehityspoliittinen läsnäolo maailmalla ja kansainvälisissä järjestöissä on kaventunut merkittävästi.** Tämä saattaa vaikuttaa myös Suomen pyrkimykseen päästä YK:n turvallisuusneuvoston vaihtuvaksi jäseneksi.

Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön **selonteon myötä vaarana on myös kehitysyhteistyön sisällöllinen kaventuminen.** Selonteon tiivistelmä on selväsanainen:

”Tavoitteena on tukea paremmin Suomen kaupallis-taloudellisia intressejä kehittyvillä markkinoilla ja lisätä maiden taloudellista riippumattomuutta vahvistamalla kehittyvien maiden vastuuta kehityksestään.”

Kehitysyhteistyön kansainväliset sitoumukset lähtevät siitä, että kehitysyhteistyön tavoitteena on köyhyyden vähentäminen. Tätä selonteossa ei kirjata lainkaan. Toisaalta selonteko toteaa: ”Kehitysyhteistyön päämäärät perustuvat edelleen kestävän kehityksen tavoitteisiin.”

- ➔ **Toivomme, että valiokunta lausunnossaan korostaa köyhyyden vähentämisen ja kestävän kehityksen edistämisen ensisijaisuutta kehitysyhteistyössä ja kehitysrahoituksen kohdentamisessa.**

Kaupallisen yhteistyön ensisijaisuus siirtänee kehitysrahoitusta pois köyhimmistä ja vähiten kehittyneistä LDC-maista ja haurailta alueilta. Jo hallituksen 2024 budjettiesityksestä poistettiin köyhimpien maiden rahoitusosuutta ja kansainvälisten sitoumusten mukaista 0,2 % BTKL-osuuden kohdentamista LDC-maille kuvaava indikaattori. Samaan aikaan esimerkiksi ilmastokriisin seuraukset osuvat pahimmin juuri näihin maihin. Maailman ilmatieteen järjestön WMO:n tuoreen State of the Climate in Africa 2023 -raportin mukaan keskimäärin Afrikan maat menettävät 2–5 % bruttokansantuotteestaan, ja monet ohjaavat jopa 9 % budjeteistaan ilmastonmuutoksen aiheuttamiin ääri-ilmiöihin vastaamiseen.

- ➔ **Toivomme, että valiokunta lausunnossaan korostaa vähiten kehittyneiden ja hauraiden LDC-maiden tukemisen tärkeyttä.**

On myönteistä, että koulutus säilyy Suomen kehitysyhteistyön painopisteenä. Suomi on onnistuneesti nostanut koulutuksen kehitysyhteistyön painopisteeksi. Laadukas inklusiivinen koulutus on perusedellytys niin köyhyyden vähentämiselle, työpaikkojen luomiselle, talouskasvulle, tasa-arvolle, vakaille demokratioille kuin ilmastonmuutoksen torjumiselle.

Afrikan maissa joka vuosi noin 10–12 miljoonaa nuorta tulee työmarkkinoille, mutta uusia työpaikkoja syntyy vain 3 miljoonaa. On välttämätöntä, että nuoret saavat sellaista koulutusta, joka johtaa työllistymiseen ja toimeentuloon. Esimerkiksi Afrikan Unioni on omassa ammatillisen koulutuksen strategiassaan kiinnittänyt huomiota koulutuksen työmarkkinavastaavuuteen. Työttömäksi valmistuneiden nuorten ilmiö on yleinen. Useissa kehittyvissä maissa juuri ammattiin tai yrittäjyyteen johtavan koulutuksen kehittäminen on jäänyt vähälle huomiolle. Samoin kohtaanto-ongelma nuorten taitojen ja työnantajien tarpeiden välillä on suuri. Ammatillisen koulutuksen laadun parantamisella uraohjauspalveluilla kurotaan kohtaantohaastetta umpeen.

- ➔ **Toivomme, että valiokunta lausunnossaan korostaa työhön ja yrittäjyyteen johtavaa koulutusta sekä opinto- ja uraohjausta, jotka tukevat Suomen koulutuspainopistettä ja ennen kaikkea kehittyvien maiden omaa taloudellista kehitystä.**

Tytöt ovat edelleen koulutuksen suhteen heikommassa asemassa kuin pojat – erityisesti Saharan eteläpuolisessa Afrikassa, joka ainoana alueena maailmassa ei ole saavuttanut tasa-arvoa koulutuksen aloituksissa millään koulutustasolla. Joka kolmas tyttö joutuu lapsiavioliittoon.

Pakolaisuutta käsitellään selonteossa ainoastaan kotimaahan paluun näkökulmasta ja teksti on linkittynyt vahvasti Suomen kehitysrahoituksen ehdollistamiseen. Suurin osa maailman 37,6 miljoonasta pakolaisesta asuu välittömissä naapurimaissa. Koulutus on yksi keskeisimpiä palveluita, joita pakolaiset tarvitsevat ja pakolaisten integrointia kansallisiin koulutusjärjestelmiin pidetään ensisijaisena kestävänä ratkaisuna. Ammatillisella koulutuksella on mahdollista tukea pakolaisten omaehtoista toimeentuloa.

Ilmastokriisi on kuitenkin myös koulutuskriisi. Geneva Global Hub for Education in Emergencies on tarkastellut ilmastonmuutoksen vaikutuksia koulutukseen. Esiin nousevia ilmiöitä ovat muun muassa sään ääri-ilmiöiden aiheuttama koulujen tuhoutuminen, ihmisten joutuminen jättämään kotiseutunsa tai kuumuuden aiheuttamat koulujen sulut.

- ➔ **Toivomme, että valiokunta lausunnossaan korostaa kriisikoulutuksen tärkeyttä, jonka merkitys korostuu ilmastokriisin koulutukselle aiheuttamien vahinkojen myötä.**

Kaupan ja kehityspolitiikan johdonmukaisuus

Selonteko pyrkii vahvasti tuomaan yhteen Suomen kauppa- ja kehityspolitiikkaa, tämä tapahtuu kuitenkin viennin edistämisen, ei niinkään kestävän kehityksen näkökulmasta. Mahdollisuus käsitellä kauppapolitiikan ja kehityspolitiikan välistä johdonmukaisuutta, sivuutetaan.

Esimerkiksi kestävyyssääntely nähdään ainoastaan uhkana kaupalle. EU:n äskettäin hyväksyttyä yritysvastuudirektiiviä ei mainita lainkaan, vaikka kyse on keskeisestä, uudesta kaupan ja kehityspolitiikan rajapinnassa olevasta lainsäädännöstä. Samoin ”ihmisarvoinen työ” on pudotettu pois Suomen kehitysyhteistyön painopisteiden joukosta.

- ➔ **Toivomme, että valiokunta lausunnossaan korostaa, että Suomen harjoittaman politiikan pitää laajasti edistää kestävää kehitystä yli politiikkasektoreiden ja aivan erityisesti taloudellisissa ulkosuhteissa** (kauppapolitiikka, ympäristöpolitiikka, toiminta kansainvälisissä talousinstituutioissa, kuten Maailmanpankki, IMF, WTO).

Teollistumisen, taloudellisen toiminnan ja yritystoiminnan tukeminen ja yksityisten pääomien vivuttaminen kestävän kehityksen rahoitukseen ovat tärkeitä tavoitteita. Selonteko kuitenkin keskittyy suomalaisyritysten vientimahdollisuuksien korostamiseen, ei niinkään tukemaan taloudellisen toimeliaisuuden ja köyhyyden vähentämisen hyvän kehää.

Selonteon ytimessä vaikuttaa olevan pyrkimys kehitysyhteistyörahoituksen kohdistamiseen tai sitomiseen entistä enemmän suomalaisten yritysten etuihin. **Kuitenkin kansainvälisessä kehityspolitiikassa on tunnistettu, että avun sitominen johtaa tehottomuuteen, paikallisten tarpeiden ja kehittyvien maiden omien paikallisten yritysten sivuuttamiseen.**

On hyvä, että selonteossa nostetaan esiin kehittyvien maiden pienten ja keskisuurten yritysten merkitys. Pienet ja keskisuuret yritykset ovat erityisen tärkeitä uusien työpaikkojen syntymisen kannalta. Kuitenkin juuri vähiten kehittyneissä LDC-maissa pk-sektori on alikehittynyt. Puhutaan jopa ”missing middle” –ilmiöstä. Säälliset, paikallista ja globaalia kestävää kehitystä tukevat työpaikat kehittyvissä maissa ovat paitsi näiden maiden, myös EU:n ja Suomen etu.

On tärkeää, että selonteossa pyrittäessä yritystoiminnan ja suomalaisten yritysten tukemiseen, tukea suunnataan myös vähiten kehittyneisiin maihin ja erityisesti näiden pk-sektorille. Vähiten kehittyneissä ja hauraissa maissa tulee pyrkiä hyödyntämään ei vain lahjamuotoista kehitysapua, vaan enenevästi kaikkia kehitysrahoituksen instrumentteja.

Kirkon Ulkomaanavun puolesta lisätietoja antaa:
vaikuttamistyön päällikkö Tapio Laakso, p. 050 536 3280, tapio.laakso@kua.fi